

I. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 20^η : Εκλογές και εκλογικό σώμα

(Υλη βιβλίου : σ.76 – σ.80, 9.1 Εκλογικό σώμα, 9.2 Ψηφοφορία - Βασικές αρχές, 9.3 Εκλογικά συστήματα)

II. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Να είναι σε θέση οι μαθητές:

1. να καθορίσουν τα χαρακτηριστικά και τις αρμοδιότητες του λαού / εκλογικού σώματος.
2. να εξηγήσουν πως κατανέμονται οι βουλευτικές έδρες.
3. να παρουσιάσουν το εκλογικό σύστημα που ισχύει στην Ελλάδα; Ποια τα χαρακτηριστικά του;

III. ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

- Οι εικόνες, τα σχόλια και το παράδειγμα ψηφοφορίας / εκλογικού συστήματος του σχολικού βιβλίου.
- Το κείμενο του Συντάγματος της Ελλάδας (άρθρα 51 ως και 54, «Ανάδειξη και συγκρότηση της Βουλής»)
- Η ηλεκτρονική διεύθυνση του Υπουργείου Εσωτερικών (www.ypes.gr). Στοιχεία για τις εκλογές μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του Κοινοβουλίου (www.parliament.gr).

IV. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ / ΚΟΙΝΟΥΣ ΓΝΩΣΤΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

- Οι διδακτικές ενότητες: «Κοινωνία και Πολιτεία», «Πολιτική-Σύνταγμα».

V. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- 1^ο Ο λαός ως **εκλογικό σώμα**. Ποια τα προσόντα του εκλογικού σώματος; (Τι πρέπει να διαθέτει ο πολίτης...)
- 2^ο Οι **αρμοδιότητες** του εκλογικού σώματος.
- 3^ο Οι βασικές αρχές της ψηφοφορίας (άμεση – μυστική – υποχρεωτική – προσωπική – ίση – καθολική)
- 4^ο Η κατανομή της χώρας σε **εκλογικές περιφέρειες**. Η κατανομή των **βουλευτικών εδρών** σε κάθε περιφέρεια.
- 5^ο Πώς μοιράζονται οι έδρες στους βουλευτές και τα κόμματα; Το **εκλογικό σύστημα**.
- 6^ο Το **πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα**: χαρακτηριστικά, υποδιαιρέσεις και συνέπειες στην πολιτική ζωή.
- 7^ο Το **αναλογικό εκλογικό σύστημα**: χαρακτηριστικά, υποδιαιρέσεις και συνέπειες στην πολιτική ζωή.
- 8^ο Το **μικτό εκλογικό σύστημα**: χαρακτηριστικά, υποδιαιρέσεις και συνέπειες στην πολιτική ζωή.
- 9^ο Παράδειγμα κατανομής εδρών με βάση τα δύο βασικά εκλογικά συστήματα.

VI. ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥΣ

Α΄ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Σύστημα

Ένα οργανωμένο σύνολο στοιχείων, τα οποία χαρακτηρίζονται από ισχυρούς δεσμούς και αλληλεξάρτηση. Η κοινωνία μπορεί να θεωρηθεί ένα σύστημα θέσεων, ρόλων, ομάδων, κανόνων κλπ. Η οικονομία και η εκπαίδευση θεωρούνται ως συστήματα ή υποσυστήματα του κοινωνικού συστήματος. Επίσης, συχνά αναφερόμαστε στο **πολιτικό σύστημα** (πολίτευμα, Σύνταγμα, πολιτικά κόμματα κ.α.).

Β΄ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ / ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Λαός (Εκλογικό σώμα)

Όλοι οι πολίτες, άνδρες και γυναίκες, που έχουν **πολιτικά δικαιώματα** (εξαιρούνται οι αλλοδαποί που ζουν στη χώρα, οι ανήλικοι κι όσοι έχουν στερηθεί τα πολιτικά τους δικαιώματα).

Εκλογική Περιφέρεια

Ένα τμήμα της χώρας στο οποίο αντιστοιχεί ορισμένος αριθμός βουλευτικών εδρών (π.χ. η εκλογική περιφέρεια Κυκλάδων, στην οποία αντιστοιχούν τρεις βουλευτές). Η κατανομή της χώρας σε εκλογικές περιφέρειες γίνεται από το Υπουργείο Εσωτερικών και είναι σχετική.

Βουλευτική Έδρα

Η καθορισμένη θέση αντιπροσώπου του λαού σε μια εκλογική περιφέρεια. Ο πολίτης που θα πάρει την αντίστοιχη θέση με τη διαδικασία των εκλογών αποκαλείται «Βουλευτής». Η εκλογική περιφέρεια μπορεί να έχει από μία (1) μέχρι περισσότερες Βουλευτικές Έδρες (Μονεδρική, διεδρική κ.λ.π, πολυεδρική)

Εκλογικό Μέτρο

Εκλογικό «εργαλείο», απαραίτητο στην εφαρμογή των εκλογικών συστήματος της Αναλογικής. Προκύπτει με διαίρεση του αριθμού των ψήφων μιας περιφέρειας ή της επικράτειας με τον αριθμό των εδρών [π.χ. 6 εκ. ψήφοι / 300 έδρες = 20.000]

Εκλογικό σύστημα

Ο τρόπος κατανομής των βουλευτικών εδρών μεταξύ των κομμάτων και των υποψηφίων με βάση τις ψήφους που έλαβαν. Πρόκειται για ένα μαθηματικό μοντέλο κατανομής των εδρών μιας Βουλής στα πολιτικά κόμματα και τους υποψηφίους.

Πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα

Το πρώτο κόμμα (**σχετική πλειοψηφία**) ή το κόμμα που παίρνει πάνω από το 50% των ψήφων (**απόλυτη πλειοψηφία**) παίρνει την έδρα ή όλες τις έδρες της εκλογικής περιφέρειας (π.χ. εκλογικό σύστημα της Αγγλίας).

Αναλογικό εκλογικό Σύστημα (Απλή Αναλογική)

Κάθε κόμμα παίρνει ένα ποσοστό εδρών ανάλογο με το ποσοστό του αριθμού των ψήφων που έλαβε.

Ενισχυμένο αναλογικό σύστημα (Ενισχυμένη Αναλογική)

!

Παραλλαγές της απλής αναλογικής. Σ' αυτά τα συστήματα ενισχύεται με διάφορους τρόπους το 1^ο κόμμα σε βάρος των υπολοίπων, κυρίως του 2^{ου} στην ψηφοφορία κόμματος, ώστε να είναι εφικτή η συγκρότηση ισχυρής, μονοκομματικής κυβέρνησης. Τέτοιου είδους εκλογικό σύστημα ισχύει στην Ελλάδα με το πρώτο κόμμα να παίρνει ως «τριμ» μέχρι και σαράντα (40) βουλευτικές έδρες παραπάνω από όσες θα έπαιρνε με το σύστημα της απλής αναλογικής.

Μικτό εκλογικό σύστημα

Συνδυασμός των χαρακτηριστικών του πλειοψηφικού με το αναλογικό σύστημα. Ως μικτό σύστημα μπορεί να θεωρηθεί και το ισχύον ελληνικό εκλογικό σύστημα (το οποίο όμως αναφέρεται συχνά ως «ενισχυμένη αναλογική»).

VII. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Ποιοι αποτελούν το «Λαό» - Εκλογικό Σώμα	<ul style="list-style-type: none">✓ Οι Έλληνες πολίτες (όσοι είναι εγγεγραμμένοι στους Δήμους της χώρας και στους εκλογικούς καταλόγους)✓ Οι άνω των 17 Έλληνες πολίτες, γυναίκες και άνδρες.✓ Εξαιρούνται: οι αλλοδαποί πολίτες, οι ανήλικες, όσοι δεν έχουν ικανότητα δικαιοπραξίας, όσοι έχουν καταδικαστεί για ορισμένα εγκλήματα)
Οι αρμοδιότητες του εκλογικού σώματος (του λαού)	<ul style="list-style-type: none">✓ Εκλέγει τους βουλευτές στις βουλευτικές ή εθνικές εκλογές (ανά τετραετία).✓ Εκλέγει τα όργανα της αυτοδιοίκησης (δήμαρχοι – νομάρχες) στις εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης (ανά τετραετία)✓ Εκλέγει τους Ευρωβουλευτές στις Ευρωεκλογές (ανά πενταετία)✓ Συμμετέχει στη διεξαγωγή δημοψηφισμάτων (όποτε προταθεί από την Π.τ.Δ.)
Οι βασικές αρχές της ψηφοφορίας	<ul style="list-style-type: none">✓ Καθολική (ψηφίζουν όλοι οι πολίτες)✓ Προσωπική (απαιτείται η φυσική παρουσία του ψηφοφόρου)✓ Ίση (κάθε ψήφος έχει την ίδια αξία)✓ Άμεση (ο πολίτης εκλέγει απευθείας τους αντιπροσώπους του)✓ Μυστική (μόνο ο ψηφοφόρος πρέπει να γνωρίζει τι ψηφίζει)✓ Υποχρεωτική (οι πολίτες είναι υποχρεωμένοι να ψηφίζουν)
Τι χαρακτηρίζει ένα εκλογικό σύστημα	<ul style="list-style-type: none">✓ Ο αριθμός των εκλογέων (οι πολίτες που έχουν δικαίωμα ψήφου και είναι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους).✓ Ο αριθμός των εκλογικών περιφερειών και των βουλευτικών εδρών.✓ Το εκλογικό μέτρο (πόσες ψήφοι αντιστοιχούν σε κάθε βουλευτική έδρα).✓ Τον τρόπο κατανομής των εδρών (πλειοψηφικός, αναλογικός, μικτός κλπ – αυτός ο τρόπος δίνει και το «όνομα» στο εκλογικό σύστημα, π.χ. αναλογικό)

VIII. ΕΛΕΓΧΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Στην περιφέρεια της πρωτεύουσας ψηφίζουν 300.000 ψηφοφόροι, οι βουλευτικές έδρες είναι 60 και τα αποτελέσματα των εκλογών είναι τα εξής:

- **Κόμμα Χ: 133.000 ψήφοι . Κόμμα Ψ: 104.000 ψήφοι . Κόμμα Ζ: 59.500 ψήφοι. Κόμμα Ω: 3.500 ψήφοι**

α) Πόσες έδρες αντιστοιχούν στην περιφέρεια της πρωτεύουσας;

β) Πώς θα κατανεμηθούν οι έδρες, αν το εκλογικό σύστημα είναι απόλυτα πλειοψηφικό;

γ) Πώς θα κατανεμηθούν οι έδρες, αν το εκλογικό σύστημα είναι σχετικά πλειοψηφικό;

δ) Πώς θα κατανεμηθούν οι έδρες αν το εκλογικό σύστημα είναι απλά αναλογικό;

Το πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα των ΗΠΑ

Οι ΗΠΑ αποτελούνται από 50 πολιτείες / εκλογικές περιφέρειες, οι οποίες εκλέγουν 538 Εκλέκτορες (* μοναδική περίπτωση στο σύστημα των ΗΠΑ, λόγω του Ομοσπονδιακού τρόπου συγκρότησης του κράτους). Πρόεδρος των ΗΠΑ εκλέγεται ο υποψήφιος που συγκεντρώνει τους περισσότερους εκλέκτορες. Οι Εκλέκτορες ανήκουν εκ των προτέρων στους Δημοκράτες ή τους Ρεπουμπλικάνους (δεν υπάρχει άλλο κόμμα στις ΗΠΑ, επιτρέπονται ωστόσο οι ανεξάρτητες, προσωπικές υποψηφιότητες). Παραθέτουμε ένα απλοποιημένο παράδειγμα τεσσάρων πολιτειών (με, σχεδόν, ακριβή δεδομένα ψηφοφόρων και εκλεκτόρων):

Πολιτείας Η.Π.Α. (1)	Εκλέκτορες (2)	Ψηφοφόροι (3)	Δημοκρατικοί (4)		Ρεπουμπλικάνοι (5)	
			Ψήφοι	Εκλέκτορες	Ψήφοι	Εκλέκτορες
<i>Καλιφόρνια</i>	55	20 εκατ.	14 εκατ.	55	6 εκατ.	0
<i>Φλόριντα</i>	29	16 εκατ.	6 εκατ.	0	10 εκατ.	29
<i>Οχάιο</i>	18	12 εκατ.	5 εκατ.	0	7 εκατ.	18
<i>Τεννεσί</i>	11	2 εκατ.	0,5 εκατ.	0	1,5 εκατ.	11
Σύνολο			25,5 εκ.	55	24,5 εκ.	58

(ο πίνακας συμπληρώνεται στην αίθουσα ως προς τις στήλες 3 και 4. Συζήτηση για την κατανομή των εκλεκτόρων με βάση το πλειοψηφικό σύστημα και την αρχή "The Winner takes it all").

Οδηγούμε τους μαθητές – με την τεχνική «ερωτήσεις – απαντήσεις» - στη διαπίστωση πως οι Δημοκρατικοί λαμβάνουν τις περισσότερες ψήφους (πολύ συχνό φαινόμενο στις ΗΠΑ) αλλά την προεδρία την κερδίζουν οι Ρεπουμπλικάνοι λόγω περισσότερων εκλεκτόρων. Ακολουθεί συζήτηση για τη λειτουργία των εκλογικών συστημάτων και την παραβίαση της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας. Οι μαθητές παραπέμπονται στις εκλογές του 2000, στις οποίες ο George Bush Jr. εκλέχθηκε πρόεδρος έναντι του Al Gore με λιγότερες ψήφους από τον αντίπαλό του ([2000 United States presidential election - Wikipedia](#)).

Το απλά αναλογικό εκλογικό σύστημα και το ενισχυμένο εκλογικό σύστημα: το παράδειγμα της Αιτωλοακαρνανίας

Η Αιτωλοακαρνανία αποτελεί μία από τις 58 εκλογικές περιφέρειες της Ελληνικής Δημοκρατίας (59 συνολικά με την προσθήκη της περιφέρειας «Επικράτεια», με βάση το ισχύον εκλογικό σύστημα κατά το τρέχον έτος 2023). Τα εκλογικά χαρακτηριστικά αυτής της περιφέρειας είναι: 240.000 ψήφοι, οι οποίοι κατανέμονται σε 7 βουλευτικές έδρες. Για λόγους απλοστευσης του παραδείγματος θα θεωρήσουμε πως ψηφίζουν 210.000 ψηφοφόροι (ώστε το **εκλογικό μέτρο** να είναι ακέραιος αριθμός: $210.000 \text{ ψήφοι} / 7 \text{ έδρες} = 30.000 \text{ ψήφοι ανά έδρα}$, μέτρο που προσιδιάζει στο εθνικό εκλογικό μέτρο). Δίνουμε μια υποθετική κατανομή ψήφων ανάμεσα σε 5 υποθετικά κόμματα.

Σύστημα Απλής Αναλογικής με α' και β' κατανομή							
Κόμματα (1)	Ψήφοι (2)	Α' κατανομή Έδρες & Υπόλοιπο ψήφων (3)			Β' κατανομή (4)		Σύνολο εδρών (5)
		Έδρες	Υπόλοιπο	Υπόλοιπο	Έδρες		
Πράσινοι	75.000 ψήφοι	75.000 / 30.000	2 έδρες	15.000			2 έδρες
Κίτρινοι	62.000 ψήφοι	62.000 / 30.000	2 έδρες	2.000			2 έδρες
Γαλάζιοι	48.000 ψήφοι	48.000 / 30.000	1 έδρες	18.000	18.000	1 έδρα	2 έδρες
Κόκκινοι	20.000 ψήφοι	20.000 / 30.000	-	20.000	20.000	1 έδρα	1 έδρα
Λευκοί	5.000 ψήφοι	5.000 / 30.000	-	5.000			-
Σύνολο	210.000 ψήφοι	<i>Κατανέμονται οι 5 από τις 7 έδρες. Οι 2 αδιάθετες έδρες μεταφέρονται στη β' κατανομή και δίνονται στα κόμματα που έχουν τα μεγαλύτερα υπόλοιπα</i>					

(ο πίνακας συμπληρώνεται στην αίθουσα ως προς τις στήλες 3, 4 και 5. Συζήτηση για την κατανομή των εδρών και την πολυφωνία που προκύπτει, την αντιπροσώπευση πολλών κομμάτων).

Σύστημα Ενισχυμένης Αναλογικής με Bonus κλπ							
Κόμματα (1)	Ψήφοι (2)	Α' κατανομή Έδρες & Υπόλοιπο ψήφων (3)			Β' κατανομή (4)		Σύνολο εδρών (5)
		Έδρες	Υπόλοιπο	Θέση στην Επικράτεια	Έδρες		
Πράσινοι	75.000 ψήφοι	75.000 / 30.000	2 έδρες	15.000			2 έδρες
Κίτρινοι	62.000 ψήφοι	62.000 / 30.000	2 έδρες	2.000	1 ^ο κόμμα	+ 2	4 έδρες
Γαλάζιοι	48.000 ψήφοι	48.000 / 30.000	1 έδρες	18.000			1 έδρες
Κόκκινοι	20.000 ψήφοι	20.000 / 30.000	-	20.000			-
Λευκοί	5.000 ψήφοι	5.000 / 30.000	-	5.000			-
Σύνολο	210.000 ψήφοι	<i>Κατανέμονται οι 5 από τις 7 έδρες. Οι 2 αδιάθετες έδρες δίνονται στο 1^ο κόμμα της Επικράτειας (ή της περιφέρειας κλπ) ως bonus ... Έστω πως αυτό το κόμμα είναι οι «Κίτρινοι».</i>					

(ο πίνακας συμπληρώνεται στην αίθουσα ως προς τις στήλες 3, 4 και 5. Συζήτηση για την κατανομή των εδρών και την περιορισμένη αντιπροσώπευση κ.α).